

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Interview met Jörd Noll

Halem, J. van

Citation

Halem, J. van. (2000). Interview met Jörd Noll. *Bestuurskundige Berichten*, 15(3), 3-5. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234341>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](#)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234341>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Inhoudsopgave

Interview Jörg Noll	3
De Annexatiestrijd	6
Stage bij de HKKLu	8
Washington, stad, staat en county in één 15 jaar en een beetje	13 15
Vrijheid + Gelijkheid = Broederschap	15
Grote handen, een kaal hoofd en een bromstem	22
Oprichting Europese Studievereniging	23
UNISCA	25
Van 'ancien' naar 'nouveau'	26

De Bestuurskundige Berichten wordt sinds kort ook op het internet gepubliceerd op de B.I.L.-website:

<http://welcome.to/bil>

Interview met Jörg Noll

Joost van Halem

Studenten kennen de binnenstad van Leiden op hun duimpje. Met het departement bestuurskunde zit dat wel anders. Hoogleraren zijn vaak wel bekend, net als de meeste andere docenten. Bij bestuurskunde lopen echter nog een aantal mensen rond die geen les geven, maar wel onderzoek doen. In dit artikel maakt u kennis met Jörg Noll, onderzoeker in opleiding (O.I.O.) sinds voorjaar 1999.

"Helmuth Kohl wil graag dat mensen hem lief vinden, dat ze hem waarderen." Jörg studeerde in 1998 na zes en een half jaar af op Kohl en de Duitse hereniging. In januari van dit jaarnam hij deel aan de discussie over het verzwijgen van CDU-sponsoren door de oud-bondskanselier. Wie de opiniepagina's van het NRC leest, is hem tegengekomen met een stelling die velen tegen de borst stootte, maar wel op wetenschappelijk onderzoek gebaseerd is: Kohl is geen machts-politicus, hij zoekt slechts naar bevestiging.

Als eerste luitenant bij de Duitse Alarmreserve (reservisten, geheel iets anders dan onze Nationale Reserve) is Jörg af en toe werkzaam in een oefenfunctie bij onder meer bij de NAVO. Zijn huidige baan is Onderzoeker in Opleiding aan het departement voor bestuurskunde. Wat doet deze Duitse politicoloog en reserve-officier als promovendus in Leiden?

Naar Nederland

Na het gymnasium te hebben doorlopen aan een Gesamtschule vlakbij Münster diende de dienstplicht zich aan. Als vrijwilliger ging hij langer dan verplicht het leger in: gedurende twee jaar was hij fulltime 'burger in uniform'. In april 1990 verliet hij het leger met een officiersrang en duidelijke

affiniteit voor defensie. Omdat zijn geplande studie economie pas in oktober begon, ging hij uitzendwerk doen, onder meer bij Hoogovens in IJmuiden. Het was hier, in een kroeg in Wijk aan Zee, dat hij zijn huidige Nederlandse vrouw leerde kennen. De studie economie aan de oude universiteit van Siegen begon echter al snel, en Jörg moest terug naar Duitsland. De studie was, in eigen woorden, "vreselijk, ik ben economie werkelijk ontvlucht. We zaten met dui-

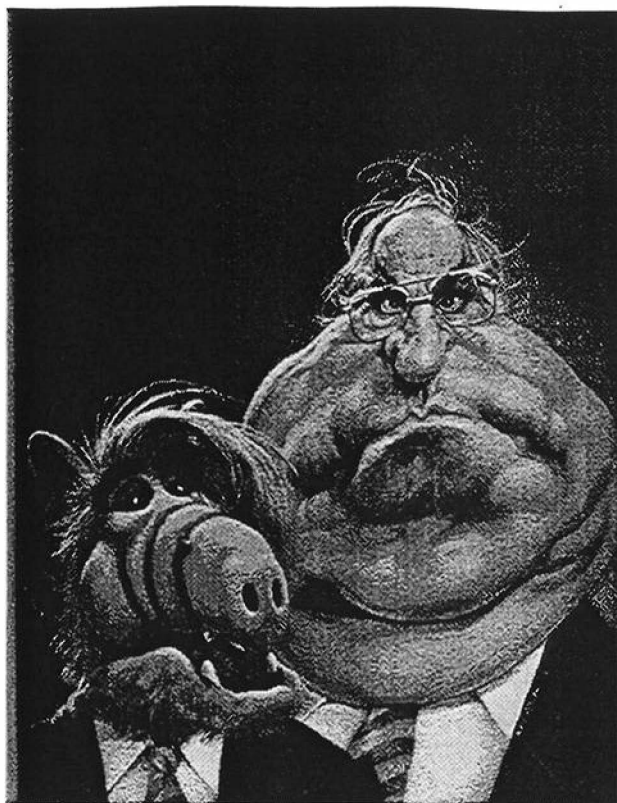
daar heb je die Duitser weer

zend man in een zaal, en in een zaal naast ons volgde nog eens vijfhonderd studenten het college per video". Politiek trok meer dan economie, en na overleg met zijn Nederlandse vriendin schreef hij zich in aan de Vrije Universiteit in Amsterdam voor de studie politicologie. Toch, het cultuurverschil was groot. In Duitsland was het normaal om tijdens hoorcolleges in debat te gaan met de docent. De grondhouding van studenten was kritisch, interrupties waren aan de orde van de dag. Deze houding werd in Nederland door studenten niet altijd

gewaardeerd. 'Daar heb je die Duitser weer' hoorde hij medestudenten wel eens zeggen. Van de kant van de docenten was dit zeker niet te horen. Docenten, ook in Amsterdam, waren blij met kritische studenten.

Kohl

Tijdens zijn studie kreeg Jörg de mogelijkheid drie maanden onderzoek te doen bij de politie. Ook deed hij een half jaar mee met een onderzoek van zijn vakgroep naar de invloed van de media op de Duitse verkiezingen. Zijn eindstage deed hij in Duitsland bij het ministerie van defensie. Bij de staf-directie EU/WEU, vallend onder de Duitse bevelhebber der strijdkrachten, was werk te doen precies op het snijvlak tussen politieke en militaire aangelegenheden. Stage en scriptie horen op elkaar aan te sluiten, daarom leek de WEU wel interessant als scriptieonderwerp, dacht hij. Tijdens de stage bleek de WEU echter een onbelangrijke, niet erg boeiende organisatie te zijn. Wat wel duidelijk werd, was dat Kohl ook dagelijks een stempel op het werk van het ministerie drukte, wat niet helemaal overeenkwam met zijn staatsrechtelijke bevoegdheden. Hiermee was de belangstelling van Jörg voor de Duitse kanselier gewekt. Wat was Kohl voor een man. Was het een machts-politicus

volgens het beeld dat uit de Duitse media naar voren kwam? Zijn uiteindelijke scriptieonderwerp was gevonden. Twee jaar lang studeerde hij, deed onderzoek en schreef. Het resulteerde in een politiek-psychologische analyse van Helmut Kohl, "een leider binnen zijn institutionele omgeving bekeken". Zijn scriptie van april 1998 leidde niet tot het resultaat dat hij verwachtte. De vraag was of Kohl handelde uit zichzelf of als reactie op zijn omgeving. Probeerde Kohl macht uit te oefenen op zijn omgeving of was er iets anders aan de hand. Het waren de resultaten van dit lijvige onderzoek - 122 kantjes - dat hij gebruikte in de discussie rond de zwartgeld affaire van Kohl en de CDU. Kohl bleek vooral bezig te zijn met erkenning. De macht die hij gebruikte was vooral een symptoom van deze zucht naar erkenning, het 'ik doe dit toch allemaal voor jullie'.

Promoveren

Klaar met zijn studie ging Jörg weer tijdelijk uitzendwerk doen. Wat hij

precies wilde gaan doen stond niet vast, maar toen hij een advertentie uit Leiden zag waarin werd gevraagd om promovendi, wist hij het zeker. Niet werken en geld verdienen maar de wetenschap was wat trok. Er werden vier O.I.O. gevraagd voor onderzoek naar crisis en hervormingen. Een van de onderzoeken zou gaan over crisis en hervormingen bij defensiebeleid. De universiteit Leiden trok überhaupt vanwege zijn 'standing' en het thema sloot aan bij zijn achtergrond: defensie en overheid.

Professor dr. P 't Hart en dr. R.A. Boin waren bezig met het opzetten van een onderzoeksgroep naar crisis en institutionele hervorming. In hun eigen onderzoek stellen ze dat niet na elke crisis een hervorming plaats vindt en dat niet elke hervorming succesvol is die plaats vindt na een crisis.

Dienstplicht.

In Nederland was het zonder veranderen van de Grondwet lastig de dienstplicht af te schaffen. De benodigde twee-derde meerderheid voor de grondwetswijziging bestond echter niet. Daarom heeft de regering de dienstplicht geschorst. In theorie bestaat de dienstplicht nog, in de praktijk niet. Een gevolg hiervan is dat de krijgsmacht nu hard medewerkers zoekt, zowel voor burger- als voor militaire functies. Het probleem is dat vooral voor de vechtende functies de krijgsmacht niet krijgt wie ze willen.

In Duitsland wordt de discussie over de dienstplicht op dit moment gevoerd. Problemen zijn dat de vervangende dienstplicht voor de sociale sector onmisbaar is, en dat volgens de Duitse militaire traditie het leger een volksleger is. Soldaten zijn burger in uniform en dat zou wel eens kunnen verdwijnen als de dienstplicht verdwijnt. Dat hervormingen nodig zijn binnen de Duitse krijgsmacht staat echter wel als een paal boven water.

Het uitzonderlijke van de dienstplicht is dat nergens anders burger en krijgsmacht dicht bij elkaar komen. Onder andere dit snijvlak maakt het onderzoek zo boeiend.

Binnen dit thema mag hij onderzoek doen naar de krijgsmacht. Worden naar aanleiding van crises in de wereld voorstellen gedaan voor verbeteringen en hervormingen bij defensie? Heel concreet houdt Jörg zich op dit moment bezig met de volgende vraag: Waarom maken westerse democratieën, na de val van de Berlijnse muur, verschillende keuzes, ook al lijkt de omgeving hetzelfde? Als casus bestudeert hij op dit moment de dienstplicht. Waarom kiezen verschillende landen verschillende vormen

macht was symptoom voor zucht naar erken- ning

van dienstplicht of schaffen het helemaal af?

Toen hij begon wist hij alleen iets af van defensie in het algemeen. Crisis

en hervormingen, bestuurskunde maar ook de Nederlandse defensieorganisatie waren compleet nieuw voor hem. In zekere mate gold dit ook voor de drie O.I.O.'s die gelijktijdig met hem begonnen. Elk moest zijn of haar thema in verband brengen met crisis en hervormingen. Sander Dekker houdt zich op dit moment bezig met de implementatie van concrete hervormingsaanbevelingen aan gaande opsporing, Fleur Alink onderzoekt hervormingen in de asielsector. Sandra Resodihardjo ten slotte is bezig met detentie. Als assistent in opleiding (A.I.O.) bij het project is Sanneke Kuipers aangesteld. Zij onderzoekt veranderingen in de sociale zekerheid.

Allen zijn ze druk bezig met het schrijven en presenteren van papers op congressen in binnen- en buitenland, net als het doen van onderzoek in het buitenland. Door zijn late keuze voor het definitieve onderwerp is hij zelf wat verlaat met dit proces.

Jörg heeft zijn onderzoeksofzet zelf geschreven. Bij binnenkomst kreeg hij dus niet een kant en klare opzet aangeleverd. Het onderzoeksonderwerp bedenken hoort net zo goed bij wetenschap als het doen van onderzoek. Voordat hij zijn huidige thema vond, heeft hij zeven maanden (!) met

Screbenica geworsteld, zoekende naar een manier om crisis en hervormingen er op een goede manier mee in verband te brengen. Niet voor niets omschrijft Jörg het bestaan van een O.I.O. als "worstelen. Alle problemen die je bij je scriptie hebt, heb je nu tot de macht tien! Het is lastig om de vele losse eindjes aan elkaar te knopen. Dit aan elkaar knopen van losse eindjes is wetenschap en dus onvermijdelijk." Het O.I.O. bestaan gaat niet over rozen. "Je bent geen student meer, maar ook nog geen geaccepteerd wetenschapper. Eigenlijk bungel je ergens tussenin." O.I.O.'s en A.I.O.'s krijgen wel begeleiding. Voor de al-

scriptie- problemen tot de macht tien

gemene begeleiding heeft hij twee promotoren: Paul 't Hart en Albert

Kerstens, een Leids historicus. Een dagelijks begeleider heeft hij nog niet kunnen vinden. Het moet namelijk iemand zijn die een goed wetenschapper is én iets af weet van defensie. Een dagelijks begeleider is voor de kleinere problemen waar je de promotors niet mee lastig valt, maar die je niet zelf kan oplossen: onmisbaar voor het dagelijks werken aan onderzoek.

Nu, na anderhalf jaar werken bij bestuurskunde, zou Jörg wel wat meer willen integreren met studenten. Hij kent steeds meer medewerkers van het departement, maar studenten zijn nog de grote onbekende. Les geven zou hierin verandering kunnen brengen. Wie weet is hij dan ook binnenkort in collegezalen te vinden.

